

UPPROP FÖR

DEN FRIA

SCENKONSTEN

DEN FRIA SCENKONSTEN ÄR HOTAD

Den fria scenkonsten utgör en vital del av kulturlivet i Sverige och bidrar till ett dynamiskt, högklassigt och varierat utbud. Den samspelar både med den institutionella och den kommersiella scenkonsten och utgör en kraft för förnyelse och utveckling av hela kulturlivet och samhället i stort.

Konsten och kulturen erbjuder en arena för dialog och fördjupade samtal som kan bidra till en starkare samhällsgemenskap. De fria scenkonstaktörerna har med sin förankring och rörlighet goda möjligheter att spela en avgörande roll i detta arbete. Men för att det ska vara möjligt krävs resurser och långsiktig planering. De offentliga stöden ligger inte i nivå med verksamheter-
nas faktiska behov.

Upprop för den fria scenkonsten, är ett samarbete mellan Teatercentrum, Danscentrum och Teaterförbundet för scen och film, där de tre organisationerna sedan 2014 arbetar tillsammans för att skapa bättre förutsättningar för den fria scenkonsten.

Arbetet får inte stanna upp. Det krävs en fortsatt diskussion som ofrånkomligen handlar om pengar, men också om den infrastruktur som den fria scenkonsten verkar inom. Vi har som underlag lyft fram fem punkter:

1. Fördubbla anslagen
2. Värna den konstnärliga friheten
3. Scenkonst till alla barn och unga
4. Professionell scenkonst kräver professionell ersättning
5. Förbättra yrkesvillkoren

Vi välkomnar alla att delta i diskussionen om den fria scenkonstens framtid. Det är hög tid att gå från ord till handling!

Maria Rydén
Danscentrum

Lovisa Pihl
Teatercentrum

Simon Norrthon
Teaterförbundet för scen och film

1. FÖRDUBBLA ANSLAGEN

De statliga anslag som förmedlas genom Statens Kulturråd är en viktig grund för den fria scenkonsten. Dessa har från en redan låg nivå urholkats år från år, till exempel genom att inte räknas upp i takt med pris- och löneutvecklingen. Resultatet blir att redan kostnadseffektiva verksamheter pressas ytterligare, samtidigt som nya aktörer inte ges utrymme att växa och utvecklas.

SÅ HÄR HAR ANSLAGEN URHOLKATS

Stödet till det fria danslivet har ökat under perioden, men då formerna för stödet har förändrats är det svårare att jämföra anslagen över tid. Tabellen nedan visar Kulturrådets anslag till fria professionella teatrar 2006–2014 i relation till priser och löner.

Löneökning på hela arbetsmarknaden	Avtalad löneökning	Prisökning	Anslagsökning
+ 25,6 %	+ 22,5 %	+ 10,4 %	+ 4,6 %

Inför 2019 fick Kulturrådet en ökad budget för anslag till den fria scenkonsten. En välkommen ökning som dock inte på långt när kompenserar för den långvariga urholkningen. Vid en jämförelse av fördelade verksamhetsanslag 2018 respektive 2019 (projektstöd ej inräknade) till aktörer inom den fria scenkonsten, handlar det om en ökning på 8%.

För att skapa balans mellan mål och resurser krävs en höjning av anslagen både på nationell, regional och kommunal nivå, och att anslagen följer den faktiska kostnadsutvecklingen. En fördubbling av det statliga anslaget är nödvändig.

2. VÄRNA DEN KONSTNÄRLIGA FRIHETEN

Knappa ekonomiska resurser i kombination med allt mer styrda ansökningsförfaranden är ett hot mot den konstnärliga friheten. Många korta projektfinansieringar kräver att allt mer arbetstid behöver läggas på ansökan och redovisning. För att motverka detta krävs väl fungerande modeller för stöd som bygger på långsiktighet och transparens. Det innebär bland annat att:

- fleråriga verksamhetsstöd bör vara grunden, projektbidrag som ett komplement. Att kunna planera verksamhet över längre tidsperioder är centralt för all professionell konstnärlig utveckling.
- fördelningen av anslag ska ske utifrån konstnärlig kvalitet utan att inskränka de yrkesverksammas arbetsvillkor. All anslagsgivning ska baseras på kollektivavtalsenliga löner, försäkringar och pensioner.
- besluten måste föregås av en process där den konstnärliga friheten respekteras. Referensgrupper med konstnärlig kompetens är en bra form för bedömning av konstnärlig kvalitet.

3. SCENKONST TILL ALLA BARN OCH UNGA

Barn och ungas rätt till kultur är ett prioriterat mål på alla politiska nivåer. Idag är förutsättningarna att få ta del av kultur mycket olika för barn runtom i Sverige. För att vända detta bör den nationella kulturpolitiken ha som mål att alla barn och ungdomar i förskola, grundskola och gymnasium ska få uppleva minst en professionell scenkonstföreställning per termin. För att garantera att det genomförs bör målet följas upp.

Skapande skola behöver ses över i syfte att stärka den professionella kulturens ställning. I den statliga kulturbudgeten, och på regional och kommunal nivå bör det finnas riktade medel till den fria scenkonsten och andra professionella kulturaktörers arbete i skolan. Samtidigt måste kulturen generellt få en starkare ställning inom skolan bland annat genom att estetiska ämnen åter blir kärnämnen i gymnasiet och att dans och teater, liksom bild och musik, blir egna ämnen i grundskolan.

4. PROFESSIONELL SCENKONST KRÄVER PROFESSIONELL ERSÄTTNING

De fria aktörerna har en central roll för att scenkonsten ska kunna nå ut i hela landet, och nå människor oavsett var de är bosatta. Den lätttrörlighet som den fria scenkonsten erbjuder ger möjligheter att ta del av ett professionellt utbud av hög kvalitet både i städer och i glesbygd. De fria aktörerna spelar på de minsta scenerna, i alternativa lokaler och i det offentliga rummet, och möter på så sätt en blandad publik i alla åldrar. Många verkar i städernas ytterområden och möter en publik som sällan, eller aldrig, tar sig till de större institutionerna. Det gäller inte minst de yngre målgrupperna.

För att den fria scenkonsten ska möta sin publik krävs ett väl utvecklat arrangörsnätverk, ett aktivt publikarbete och ekonomiska möjligheter att betala för professionell scenkonst.

Regionaliseringen av kulturpolitiken innebär ett ökat ansvar på regional och kommunal nivå för att nå ut med den fria scenkonsten. Tidigare fungerande förmedlingsmodeller har på flera håll rustats ner. Detta har i många fall medfört färre föreställningar och ökade kostnader för administration och resor. Arrangörsstöd för turnérande fri scenkonst behöver byggas ut och kunna garanteras i hela landet. Befintliga arrangörsstöd behöver förstärkas efter många års urholkning.

Att stärka arrangörsledet är en viktig strategisk fråga för tillgången till scenkonst i hela landet.

5. FÖRBÄTTRA YRKESVILLKOREN

Yrkesvillkoren för professionella kulturskapare är avgörande för den fria scenkonstens verksamhet och utveckling, såväl på regional, kommunal som på nationell nivå.

- Kompetensutveckling för den fria scenkonsten bör finnas tillgänglig i hela landet.
- På dansens område har möjligheterna till daglig träning för frilansande dansare en avgörande betydelse. Finansieringen av denna måste säkras både nationellt, regionalt och kommunalt.
- Teater- dans- och musikallianserna är en viktig resurs för den fria scenkonsten och behöver ytterligare byggas ut för att nå fler frilansare runt om i landet.
- De samhällsliga trygghets- och skattesystemen måste anpassas till den fria scenkonstens förutsättningar. De professionella kulturskaparna inom den fria scenkonsten kännetecknas av en stor flexibilitet inför de varierande arbetsförhållandena. Detta ska stödjas och inte bestraffas.
- Konstnärliga stipendier är av stor betydelse för konstnärlig fördjupning och samarbeten mellan konstnärer, både nationellt och internationellt.

DELTA I ARBETET FÖR ATT STÄRKA DEN FRIA SCENKONSTEN

Arbetet för att lyfta fram den fria scenkonsten fortsätter i hela landet!

Delta i dialogen genom att besöka Uppropets Facebooksida på [/uppropfordenfriscenkonsten](https://www.facebook.com/uppropfordenfriscenkonsten). Där finns också information om olika arrangemang och aktiviteter kring uppropet.

www.danscentrum.se
info@danscentrum.se

TEATERCENTRUM
FRI TEATERKONST//HELA TIDEN//OVERALLT//

www.teatercentrum.se
kansli@teatercentrum.se

Teaterförbundet
/ för scen och film

www.teaterforbundet.se
info@teaterforbundet.se